

26.89x33.95	1/3	עמוד 28	Haaretz - HAARETZ - THE MARKER	10/10/2013	39131439-3
המכללה למינהל ראשון לציון יורם רבין מרצ - 20222					

דקאני הפקולטות למשפטים: המחקר המשפטי בעברית גוסס

שישה דקאנים של בתי ספר למשפטים השתתפו בפאנל לקראת פתיחת שנת הלימודים האקדמית • הם חרדים מהמשבר העמוק שבו נמצא המחקר האקדמי המשפטי בעברית, משיבים לשר נפתלי בנט מדוע חשוב ללמוד משפטים ושואפים להוציא משפטים ערכיים ומעורבים יותר בחברה - אך חלוקים בנוגע לרמה האקדמית של פסקי הדין שמנפק בית המשפט העליון

הילה רו ויסמין גואטה

20 אלף סטודנטים יתחילו ללמוד ביום ראשון לתואר ראשון למשפטים ב-14 מוסדות לימוד ברחבי הארץ, בהם ארבע אוניברסיטאות. שבר הלימוד הכולל שישלמו הסטודנטים בעבור קבלת התואר הנכסף מהמכללה יהיה יותר מ-130 אלף שקל. אם הם ירצו לעסוק בתחום עריכת הדין לאחר סיום הלימודים, הם יצטרכו לבצע התמחות של שנה ולאחריה לעבור את מבחני לשכת עורכי הדין. בתום מסלול של ארבע שנים וחצי הסטודנטים יצטרפו לשוק עבודה תחרותי וצפוף שתנאי העבודה והשכר הממוצע בו נשחקים בעקבות. למרות הגידול במספר המשפטים והי קריאותיו של שר הכלכלה,

נפתלי בנט, "להפסיק עם השטות הזו של לימודי משפטים", ממשיך התחום להיות בין הפורלריים בקרב סטודנטים. עם פתיחת שנת הלימודים כינס TheMarker שישה דקאנים של פקולטות למשפטים שבהן ילמדו בשנה הקרובה כ-10,000 סטודנטים לתואר ראשון. השישה הם: שרון רבין מרגליות מהמרכז הבינתחומי הרצליה; עמיחי כהן מהקריה האקדמית אונו; סיני דויטש ממכללת נתניה; **יורם רבין מהמכללה למינהל**; גר ברזילי מאוניברסיטת חיפה; ושחר ליפשיץ מאוניברסיטת בר אילן. ששת הפרופסורים לא הסימו על דבר כמעט, חוץ מעל כך שהמחקר האקדמי בתחום בעברית נמצא במשבר עמוק. בשל שיטת הקידומים של הסגל

האקדמי שכופה עליהם המועצה להשכלה גבוהה, רבים מהחוקרים הישראלים במשפטים כותבים באנגלית לכתבי עת אמריקאיים יוקרתיים. רבים מהמחקרים של מיטב המוחות הישראלים עוסקים בדין האמריקאי, שמתקבל בקלות רבה יותר לפרסום בכתב עת אמריקאי, וכך נזנח בהדרגה המחקר של הדין הישראלי. לטענת כל הדקאנים, אם המשבר החריף לא יטופל מיידית, ייפסק המחקר המשפטי בעברית, והדין הישראלי לא יתפתח בצורה מושכלת ומעמיקה. התוצאה תהיה שושפטים יתקשו לבסס פסקי דין ברמה המשפטית, וזירת העשייה החיקיתית תיוותר רדודה ושטחית, נתונה לגחמותיהם של חברי הכנסת, שגם הם לא יוכלו לקחת חלק על בסיס מחקרי וידע.

לדברי ליפשיץ, "יש כיום מאבק על הכתיבה העברית באקדמיה. יש חוסר אחריות של העולם האקדמי בנוגע לפיתוח המשפט הישראלי. הגופים שאחראים לקידום המרצים הזוטרים בישראל מבקשים רק מאמרים באנגלית, ויש תמריץ שלילי לי כותב בעברית. מי שכותב בעברית נפגע בהליכי הקידום שלו. ככל שהמחקר יהיה על המשפט האמריקאי, גם רמת ההוראה בישראל תיפגע ולכן דקאנים צריכים לדבר על זה ולעשות לזה סוף".

"העדר כתיבה בעברית יפיע על הפסיקה"

רבין מרגליות מהנהנת ומי צטרפת, "כיום אנשים לא יכירו לים להתקדם על סמך מחקר של משפט ישראלי". רבין מסביר כי

"הבעיה מתחילה בזה שמקצועות כמו כימיה, פיזיקה, מתמטיקה ומוזיקה הם אוניברסליים לגמרי, הם שווים בכל העולם. המי שפוט לוקאלי יותר, יש בעיות של המשפט הישראלי שדורשות מחקר ספציפי. כשמתנים קידום בכתיבה באנגלית, המחיר הוא שזה יהיה על המשפט האמריקאי, אך המשפט האמריקאי הוא לא בהכרח האוריינטציה שיש ללכת אליה. בנוסף, השופטים היחידים בישראל שקוראים מאמרים באנגלית הם שופטי בית המשפט העליון. שופטי המחוזי והשלום כמעט לא קוראים מאמרים באנגלית ולא מצטטים מהם. העדר הכתיבה בעברית עלול להשפיע על רמת פסקי הדין". דויטש מציין כי "אין חלל ריק. אם האקדמיה ובתי המשפט

לא מפתחים את המשפט הישראלי, מי שמפתח אותו זה המי חוקק והרגולציה". ברזילי מסתייג מדברי חבריו. לדבריו, "אנחנו מצפים שרוב הכתיבה תהיה באנגלית ואני חושב שזה מוצדק. חשוב שיקראו אותנו בחו"ל ושנהיה חלק מהקהילה הבינלאומית. אני חושש שאם הכתיבה תהיה רק בעברית נתנתק מהקהילה הבינלאומית וזה מסוכן. אחת הסיבות שיש לאקדמיה הישראלית שם מעולה היא שמכירים אותנו כי אנחנו כותבים באנגלית. זה לא אומר שצריך לזנוח כתיבה בעברית ושהקול הציבורי שלנו לא צריך להישמע". כהן, שמונה לדקאן לפני כעשרה ימים, פחות מודאג: "זה לא דרמטי. יש די הרבה כתיבה בישראל. שיטת הקידומים הזו

בית הספר למשפטים ע"ש שטריקס במכללה למינהל

הקמה: 1990 מספר סטודנטים שיתחילו שנה א': 350 מספר סטודנטים כולל: 1,200 שכר לימוד שנתי: 32.5 אלף שקל תוכניות ייחודיות: שילוב של משפטים וראיית חשבון, תקשורת ומקצועות נוספים

הדקאן: פרופ' יורם רבין **גיל:** 46 **התמחות:** משפט פלילי, משפט חוקתי **מגורים:** קיבוץ נען **ותק כדקאן:** שנתיים

"כל עוד משפטן מרוויח יותר מרתך, יש היגיון שאנשים ילמדו משפטים. אם למדינה יש בעיה עם מספר הרתכים, היא צריכה לעודד את זה. בנט הוא ש. הוא צריך לעשות, לא לדבר"

בית הספר רדזינר למשפטים במרכז הבינתחומי הרצליה

הקמה: 1994 מספר סטודנטים שיתחילו שנה א': 380 מספר סטודנטים כולל: 1,600 שכר לימוד שנתי: 37.5 אלף שקל **תוכניות ייחודיות:** תוכנית שתילמד באנגלית לתואר משולב במשפטים ומינהל עסקים בהתמחות של משפט עסקי בינלאומי

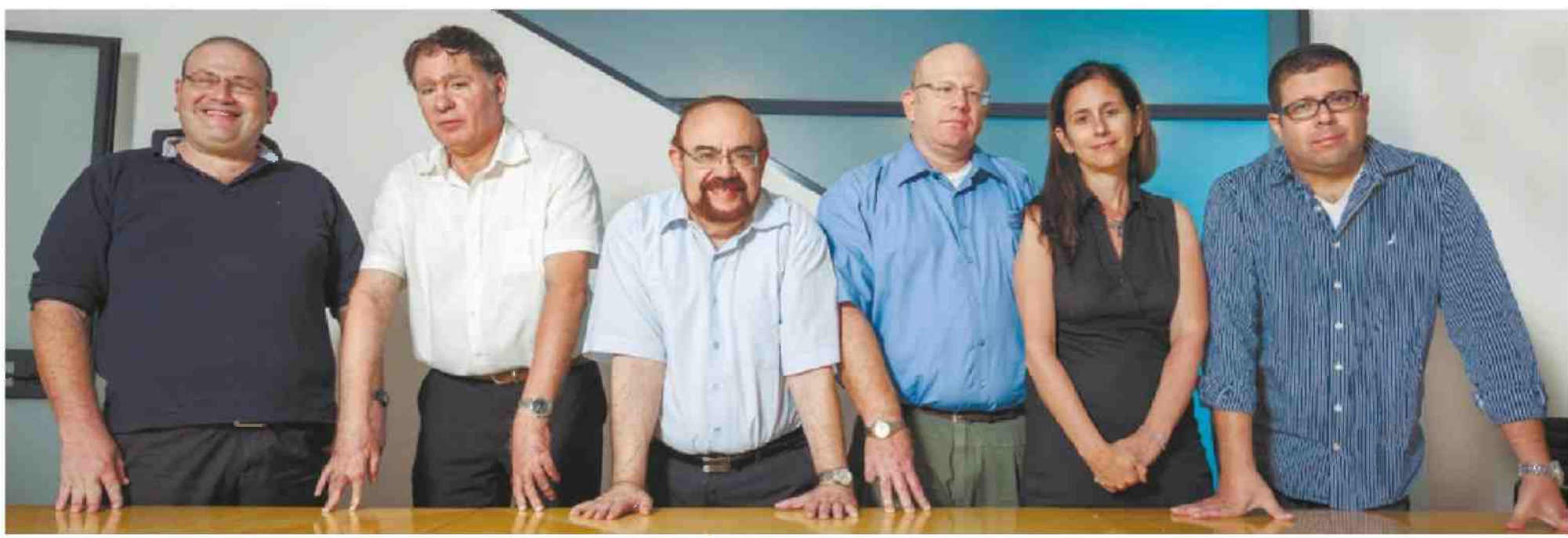
הדקאן: פרופ' שרון רבין מרגליות **גיל:** 46 **התמחות:** דיני עבודה וזכויות חוקתיות במקום העבודה **מגורים:** רעננה **ותק כדקאנית:** שנה וחצי

"בעבר איש מהסטודנטים לא היה מוטרד מפרנסה ומתעסוקה כי כולם נקלטו וכולם מצאו עבודה. כיום יש גם רצון לקבל הכשרה שתקנה להם כלים לעיסוק בינלאומי"

המחקר המשפטי בעברית גוסס
דקאנים בפקולטות למשפטים: הרמה של פסקי הדין נפגעת מכך שהחוקרים כאן מתעסקים בדין האמריקאי

27.11x29.39	2/3	עמוד 29	Haaretz - HAARETZ - THE MARKER	10/10/2013	39131489-8
המכללה למינהל ראשון לציון יורם רבין מרצ - 20222					

יורם רבין (מימין), שרון רבין מרגליות, עמיחי כהן, סיני דויטש, גד ברזילי ושחר ליפשיץ צילומים: אייל טואג

כת עורכי הדין צריכה להחמיר את הרגולציה לא רק במכללות, ולברוק מה מלמדים את עורכי הדין ובאיזו מידה הסטודנטים מוכשרים להיות עורכי דין. אני לא בטוח שהמצב כיום גרוע יותר מלפני 30 שנה. האתגר הוא בסך הכל אותו אתגר". דויטש: "הבעיה העיקרית היא חוסר המומחיות. בחברה כלכלית שעוברת שינויים חב" רתיים, הרבה עורכי דין מסתפ" קים בידע שרכשו באוניברסיטה, גם אם זה היה לפני 30 שנה, ואין חובת השתלמויות בחוק. אני חושב שצריך להעביר בכל שנה השתלמויות בעיקר בנוי שא אתיקה. לא פעם ניתן למי צוא עורכי דין שמסתמכים על חוק שכבר שונה. מי שלא נמצא בצורה מתמדת בלימוד והשתלמויות, בסופו של דבר לא ייתן שירות טוב ללקוחותיו. הראיה היא המספר הגבוה של תלונות נגד עורכי דין שנותנים עצות לא טובות".

המשך בעמוד 30

מהי לדעתכם הבעיה המרכזית של שוק עריכת הדין כיום? ליפשיץ: "יש שלוש בעיות עיקריות. ראשית, חוסר מקצועי נות שמתבטאת, בין היתר, בהי עדר התעדכנות של עורכי הדין. שנית, חוסר מכוונות. יש משהו במכוונות ובמהוגנות האנגלית שהיתה פעם. העימותים בלשכת עורכי הדין וחוסר המכוונות זה כלפי זה מחלחלים למטה. הב" עיה השלישית היא חוסר איזון בין המחויבות של עורך הדין ללקוח ובין תפקידו כסמן מצ" פוני וערכי". ברזילי: "אני לא אוהב את המושג 'הצפת המקצוע'. האתגר של המקצוע מבחינתי, שהוא גם הבעיה, הוא עד כמה אני נותן לתלמידים את הכלים לשנות את המציאות. אני שואף לגרום לכך שעורכי דין לא ישתקו נוי כה הפרות של זכויות אדם. הב" עיה היא שעורכי דין שותקים נוכח עוולות בזכויות אדם. זה מטריד אותי יותר מהשאלה כמה עורכי דין מונפקים בשוק. לשי

רים היום בעשרות עמודים. אין חדשנות. כאיש אקדמיה אני מתקשה לשלב את פסקי הדין בביבליוגרפיה. יש ירידה דר" מטית ברמת השפיטה בתחומים האלה. מאז שפרשו אהרן ברק, מישאל חשין, יצחק זמיר ויצחק אנגלרד אין מה לקרוא. ברור שמי שמקדם כיום את המשפט זה המחוקק והתקנות של הרגר" לטורים ולא בית המשפט". ברזילי ממתן את הביקורת, אך אינו יוצא מגדרו מרמת הפ" סיקה: "לבתי משפט עצמאות מוסדית גבוהה יחסית, וזה מאי פשר לשופטים לקיים רמה אקי דמית סבירה. בתחומי ההתמחות שלי, שהם משפט וחברה, משפט ופוליטיקה ומשפט וממשל, רמת הידע היא בין סבירה למוגבלת. אבל אני לא חושב שהרמה פחות טובה מהרמה בארה"ב. הדיאלוג בין האקדמיה לבית המשפט הוא חשוב והוא לב העניין. לכל מר סד יש תפקיד ומטרות שונות, ואני מברך על המתח המובנה בין שופטים לאקדמאים".

משמעותית באורך פסק הדין, והאורך בסופו של דבר פוגע בפיי תוח ההלכה המשפטית". ליפשיץ: "בית המשפט נמצא בדיאלוג עם מוסדות אחרים, וזה לשבח. הרמה האקדמית גבוהה. אקדמאים שממונים כשופטים לבית המשפט העליון תורמים לו. הדוגמה האחרונה היא פרופ' דפנה ברק-ארז. הבעיה היא שלי בית המשפט העליון מגיעים יותר מדי תיקים ויש פער בין הכתיבה בתיקי הדגל, התקדימיים וההלכות, לבין יתר התיי קים. ניכר שבית המשפט מותש מכמות התיקים הבלתי סבירה". דויטש מביע את הביקורת הנוקבת ביותר כלפי בית המי שפט העליון: "תחומי המחקר העיקריים שבהם אני עוסק הם דיני חוזים והגנת הצרכן. זה למעלה מעשור אין פסקי דין עקרוניים של בית המשפט העי ליון בתחומים האלה. הרמה שני כתבת היא חזרה על דברים של שופטים בעבר. על מה שאמרו לפני דור בשבעה עמודים חוזי

פסקות בית המשפט העליון, והשופטים מצטטים מחקרים של אנשי אקדמיה. הדיאלוג הוא פורה וחיוני. ככל שאני מתר" שם, השופטים מעורים וידענים וקוראים מחקרים של חברי סגל אקדמי. הם מצטטים מחקרים של ישראלים שמתפרסמים בכתבי עת בחו"ל. אני מסכים שהרמה היא גבוהה". הראשונה הסודקת את ההתי פעלות והשבחים היא רבין-מר" גליות. לרבניה, "פסקי הדין של בנושאי ביטחון. אלה בעיקר פסקות של נשיאי בית המשי פט בדימוס, אהרן ברק ודורית ביניש, והשופט עוזי פוגלמן. פסקי הדין האלה הם ברמה ביי נלאומית יוצאת דופן לטובה. הם מעמיקים ומביעים ידע נרחב והתמצאות במשפט הבינלאומי ובכתיבה אקדמית". רבין: "קהילת המשפטנים בישראל היא קהילה קטנה ויש דוישיה ער ומעמיק בין האקי דמיה לבין בית המשפט. האקי דמיה מנתחת את הדין ואת

גורמת לכך שהאוניברסיטאות תורמות פחות מהמכללות לקיי דום המשפט הישראלי בעברית. אפשר לעודד עברית גם באמי צעים אחרים, כמו פרויקט של כתיבת ספרים בעברית. זה חשוב שהדקאנים יעשו פעולות לקיי דום ותמיכה". מה דעתכם על הרמה האקדמית של פסקי הדין של שופטי בית המשפט העליון? כהן: "חקרתי את פסקי הדין של בית המשפט העליון בנושאי ביטחון. אלה בעיקר פסקות של נשיאי בית המשי פט בדימוס, אהרן ברק ודורית ביניש, והשופט עוזי פוגלמן. פסקי הדין האלה הם ברמה ביי נלאומית יוצאת דופן לטובה. הם מעמיקים ומביעים ידע נרחב והתמצאות במשפט הבינלאומי ובכתיבה אקדמית". רבין: "קהילת המשפטנים בישראל היא קהילה קטנה ויש דוישיה ער ומעמיק בין האקי דמיה לבין בית המשפט. האקי דמיה מנתחת את הדין ואת

הפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה

הקמה: 1991 **מספר סטודנטים שיתחילו שנה א':** 140 **מספר סטודנטים כולל:** 1,200 **שכר לימוד שנתי:** 10,000 שקל **תוכניות ייחודיות:** משפט וטכנולוגיה, משפט ועסקים באסיה, דיני ים ומשאבי טבע

הדקאן: פרופ' גד ברזילי **גיל:** 55 **התמחות:** משפט, חברה וממשל **מגורים:** רמת גן **ותק כדקאן:** שנה

"הבעיה היא שעורכי דין שותקים נוכח עוולות בזכויות אדם. זה מטריד אותי יותר מהשאלה כמה עורכי דין מונפקים בשוק. לשכת עורכי הדין צריכה להחמיר את הרגולציה לא רק במכללות, ולברוק מה מלמדים את עורכי הדין"

הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן

הקמה: 1971 **מספר סטודנטים שיתחילו שנה א':** 180 **מספר סטודנטים כולל:** 770 **שכר לימוד שנתי:** 10,000 שקל **תוכניות ייחודיות:** תוכנית לטיפול מצטיינים שיכינו ניירות עמדה, יזמו כנסים וישתתפו בפעילויות אקדמיות וחברתיות

הדקאן: פרופ' שחר ליפשיץ **גיל:** 43 **התמחות:** דיני חוזים, משפחה, זכויות אדם והיהדות **מגורים:** גבעת שמואל **ותק כדקאן:** שנה

"הגופים האחראים לקידום מרצים זוטרים בישראל מבקשים רק מאמרים באנגלית. מי שכותב בעברית נפגע בהליכי הקידום שלו. ככל שהמחקר יתבסס על המשפט האמריקאי, תיפגע רמת ההוראה בישראל"

26.25x31.14	3/3	30 עמוד	Haaretz - HAARETZ - THE MARKER	10/10/2013	39131496-6
המכללה למינהל ראשון לציון יורם רבין מרצ - 20222					

מכללת נתניה

הקמה: 1995 **מספר סטודנטים שיתחילו שנה א':** 340 מספר סטודנטים כולל: 1,200 **שכר לימוד שנתי:** 30 אלף שקל **תוכניות ייחודיות:** מסלול מצוינות בהנחיית מיטב עורכי הדין בישראל

הדקאן: פרופ' סיני דויטש **גיל:** 66 **התמחות:** דיני חוזים ודיני הגנת הצרכן **מגורים:** בני ברק **ותק כדקאן:** 18 שנה

"מה ששופטים אמרו לפני דור בשבעה עמודים נכתב כיום בעשרות עמודים. אין חדשנות. כאיש אקדמיה אני מתקשה לשלב את פסקי הדין של העליון בביבליוגרפיה. יש ירידה דרמטית ברמת השפיטה בתחומים של דיני חוזים והגנת הצרכן"

בית הספר למשפטים בקריה האקדמית אונו

הקמה: 1995 **מספר סטודנטים שיתחילו שנה א':** 1,100 (700 בקמפוס הכללי ו-400 בקמפוס החרדי) **מספר סטודנטים כולל:** 4,500 (3,100 בקמפוס הכללי ו-1,400 בחרדי) **שכר לימוד שנתי:** 30.6 אלף שקל **תוכניות לימוד ייחודיות:** תואר שני בשיתוף פעולה עם אוניברסיטת קולומביה שבניו יורק

הדקאן: פרופ' עמיחי כהן **גיל:** 42 **תחום התמחות:** משפט בינלאומי פומבי ומשפט הביטחון הלאומי **מגורים:** מודיעין **ותק כדקאן:** מונה החדש לתפקיד

"שירותי עריכת הדין מוטים לטובת קבוצות בעלות כספים שמציפות את בתי המשפט. לעומתן, יש קבוצות שלא מקבלות ייצוג. אנחנו מנסים לגשר על הפער באמצעות קליניקות משפטיות"

הגילאים. מגיעים אנשים מקבוצות אוכלוסייה שלא היתה להם גישה, כמו חרדים. בנוסף, כיום התלמידי דים הרבה יותר ביקורתיים. זה לא קשור רק לסטודנטים למשפטים, זה נוגע לכל הדור".

מה הנושא שאתם מקדישים לו הרי הרבה זמן?

רבינ'מרגליות מקדישה את מרב הזמן לפיתוח תוכניות ליי מודים. "צריך חדשנות בתוכניות הלימודים. לחשוב איך אנחנו הופכים את כיתת הלימוד לאוניברסיטת, פורצת דרך. ההרצאה הקלאסית מתה, ואנחנו חושבים איך להכשיר את הסטודנטים כך שיוכלו לעבוד גם בחו"ל".

ליפשיץ נכנס לתפקיד לפני כשנה ומרוצה מכך שדבריו "קיי" בלתי פקולטה במצב טוב מבחינת התפעול ולכן אני מתמקד בקידום יוזמות של תוכניות לימוד שונות.

דויטש מתגאה בכך שהוא דקאן למשפטים בשלושה מוסדות לימוד שונים זה 27 שנה ברצף פות. לדבריו, "תפקיד הדקאן הוא להיות מנהיג אקדמי. אני מקדיש את מרבית הזמן לפגישות עם אנשי סגל ועם סטודנטים. יש לי מדיניות של דלת פתוחה ואני רואה את תפקידי כאבא לסגל ולסטודנטים. אם דקאן משאיר יותר מדי דברים לסגנים ולמנהל לא הוא טועה".

ברזילי, שמונה לתפקיד לפי ני כשנה, עסוק גם הוא בפיתוח תוכניות לימוד, בעיקר לתארים מתקדמים ובקשר עם הסטודנטים. רבין, שנמצא בתפקיד שני תיים, מנהיג גם הוא מדיניות דלת פתוחה למרצים וסטודנטים שמייצרת לדבריו הרבה עבודה. "כשקובעים דברים בישיבות, מדברים על מגמות ומתווים בא לירי ביטוי בשטח, זה לא שווה הרבה. צריך להיות מחובר לשטח וזה לוקח הזמן. יש לנו שיעור השמה גבוה, כך שכל הסטודנטים מוצאים התמחות, אבל אני מרגיש אחריות לגרום לכך שכל תלמיד שלי תהיה התמחות במקום הכי טוב".

רבינ: "הסטודנטים כיום טכנולוגיים יותר, ויש לזה היבטים חיוביים ושליליים. הם פחות אני שי ספר, אבל הם מחוברים יותר למאגרי מידע. אני חושב שכיום יותר תלמידים באים לרכוש תואר במשפטים כמקפצה למשהו אחר. זה נובע מכך שהם בינתחומיים, מגוונים, סקרניים ולא רואים במדויק שפט חזות הכל. חלקם לא מגיעים מגובשים, אבל מהר מאוד מגבישים דעה".

ברזילי סבור כי "הם שורנים לטובה. בתקופת הלימודים שלי, בסוף שנות ה-70, אסור היה ללמוד במקביל. כיום מעודדים תוכניות לימוד משולבות לימודי משפטים עם תחום נוסף, וכתוצאה מזה הסטודנטים מגוונים יותר. יש להם שפע ידע שלסטודנטים בתקופתי לא היה. הסטודנטים היום הם רב ממדיים".

דויטש: "הסטודנטים היום יותר תחרותיים, רוצים להצליח, הרבה יותר מעשיים ורוצים לדעת מה יעשו עם התואר". מבחינת ליפשיץ, ההבדל העיקרי בין דורות הסטודנטים נובע מההינך הקליני, המעשי, שמקבלים הסטודנטים כיום כבר במהלך לימודיהם. "הם נחשפים וחווים בצורה חזקה את ההיבטים החברתיים. הם יודעים ששוק העבודה כיום קשה ולכן עליהם להתאמץ יותר ולהשיג ציונים טובים".

רבינ'מרגליות מאבחנת כמה הבדלים: "הסטודנטים כיום מגיעים לקמפוס ומתעניינים בתרומה חברתית. הברל נוסף הוא שבעבר איש לא היה מוטרד מהפרנסה והתעסקה כי כולם נקלטו וכולם מצאו עבודה. כיום כולם מוטרדים מהמצב התעסוקתי, כולם רוצים להבין אילו כלים הם יקבלו מהד תואר. הברל שלישי הוא הרצון לקבל הכשרה שתקנה להם כלים לעיסוק בינלאומי".

כהן מציינ כי תמהיל הסטודנטים השתנה: "בעבר הגיעו ללימודי משפטים אנשים בעלי ציונים גבוהים מאוד, והלימודים מוקדו לקבוצות מסוימות. כיום הלימודים משולבות וקורסים תיאורטיים משור לבים".

"הלימודים נפתחו לכל הספקטרום והגילאים" במה שונים הסטודנטים למשי פטים כיום מהסטודנטים שלמדו איתכם?

המשפטי כל עורך דין ירכוש, אנחנו רוצים לתת להם את החכה, לא את הרגים".

רבינ סבור שהתלמידים של היום רוצים הינך יישומי המי חובר לשטח. "בית ספר למשפטים צריך לתת לסטודנטים הינך תיאורטי כך שידעו מה הביקורת ומה נכתב על הדין, ידע משפטי והינך מעשי. כדי להיות עורך דין טוב צריך את השלושה. הערך הכי חשוב בעיני זה כבוד האדם, ואותו אני מקנה בעזרת שלושת הכלים האלה".

רבינ'מרגליות: "הרבה מוסדות לימוד תקועים בשני השלבים הנמוכים של הקניית למידה, שהם ידע והבנה. אנשים חייבים לצאת עם יכולת ליישם את מה שלמדו ועם חשיבה ביקורתית ואם אפשר גם יצירתית. אלה כלים בסיסיים חובה של כל בית ספר למשפטים. מבחינת ערכים אני רוצה שהבוגרים שלנו יהיו מקצועיים ואנושיים".

בעיני ליפשיץ הערכים הכי חשובים הם "מצוינות ואחריות לפיתוח המשפט והקהילה, כבוד ופולורליזם. שידעו להקשיב לדעות ולתרבויות אחרות ולקיים דיאלוג. שילמדו להעניק ולעשות דברים בצורה מעמיקה ולהשתמש בכוח באחריות".

דויטש: "בתי הספר התיכונים לא עושים את מה שהם צריכים לעשות. צריך ראשית להקנות להם כלים של השכלה גבוהה. כיום, בדור הטכנולוגי, סטודנט כמעט לא קורא. הוא צריך ללמוד קריאה, כתיבה וחישיבה אקדמית. אני רוצה להקנות לו תחומי ידע שונים במגוון תחומים". מבחינת ברזילי הערך החשוב ביותר הוא צדק חברתי בחברה דמוקרטית ורבותיות. "אצלינו בחיפה הרבותיות זה לשי מוע עברית וערבית בקפטריות איך מגיעים לזה? הרבה מאוד תוכניות משולבות וקורסים תיאורטיים משור לבים".

"הלימודים נפתחו לכל הספקטרום והגילאים" במה שונים הסטודנטים למשי פטים כיום מהסטודנטים שלמדו איתכם?

מו", הוא אומר, ומוסיף: "אם בנט היה לומד אצלנו אולי הוא היה מקבל כלים ערכיים".

דויטש מתייחס לאמירות האלה כאמירות "חלולות שאין מאחוריהן כלום. המדינה לא יכולה להכתוב מה ללמוד. השר בנט בוגר משפטים והשיטה שלו מוכרת. הוא למד את התחום ו'עלה על האוטובוס' ולא רוצה שיעוד אנשים יצטרפו אליו. אני רוצה לראות את שני הדוברים האלה עובדים כרתכים או מעוירים את ילדיהם ללמוד זאת. ישראל חיסלה את בתי הספר המקצועיים ובאה בטענות לאחריים. אם רוצים שיהיו עוד רתכים, שייתנו להם מלגות".

ברזילי מכנה את האמירה "ממש אומללה". הוא מסביר כי "במקצוע המשפטי יש פן מעצים, פוטנציאל של שינוי ומעורבות חברתית. יש לי חשד שמה שעמד מול עיניו של בנט הם ארגוני זכויות אדם שבהם יש עורכי דין רבים. הוא איש פוליטי ששייך למפלגה מסוימת. 28% מתלמידי התואר הראשון שלנו הם ערבים ישראלים. עבורם זה מקצוע מעצים לשינוי חברתי. מגיעה לפקולטה בחורה ממוצא דרווי או ערבי שהלימוד הזה הוא כל חייה ודרך נפלאה להתקדם, מה בנט מציע לה?".

במתווה דרך של דור המשפטים הבא, מהו לדעתכם הערך החשוב ביותר שהלימודים האקדמיים צריכים להקנות למשפטים? כהן: "מוסדות הלימוד נמצאים במהלכה של מהפכה. יש מעבר מדגש על העברת ידע למתן כלים. זה מתבטא בכך שמשקיעים יותר בקליניקות המשפטיות, המעניקות סיוע משפטי לאוכלוסיות מגוונות, רובן מוחלשות, ובכך שכולנו מחפשים דרכים לתת לסטודנטים אפשרות להשתלב במקצועות המחר דרך רכישת כלים טכנולוגיים. אנחנו נמצאים בחיפוש מתמיד אחר דרכים להוציא אדם עם ערכים, שיכול להשפיע על החברה תוך הכרה וחובתו לשקול שיקולים חברתיים בפעילותו. את הידע

מההתבטאויות. לדבריו, שוק עורכי הדין מאזן את עצמו, ובוגרי הפקולטה שבראשה הוא עומד מוצאים התמחויות. מי שמאמין בכלכלה חופשית צריך לסמוך על השוק שיאזן את עצי

"בנט למד משפטים והפיק מכך הרבה"

מה דעתכם על ההתבטאויות של בנט וסטף ורטשהיימר, הקוראים לאנשים להפסיק ללמוד משפטים כי זה לא מקצוע יצרני.

רבינ: "ורטשהיימר הוא אדם פרטי, תעשיין עתיר זכויות שמותר לו לחשוב מה שהוא רוצה. אני רוצה לענות לבנט כמו כלכלן. האמירה שלו כשר בישיב ראל היא חסרת משמעות בעיני. זה לא עניינו מה אנשים רוצים ללמוד. הוא שר ולכן יכול וצריך לעודד ברמה הכלכלית מה שלי דעתו המדינה צריכה יותר. כל

עוד משפטן מרוויח יותר מרתך, יש היגיון כלכלי בכך שאנשים ילמדו משפטים. אם למדינה יש בעיה עם מספר הרתכים היא צריכה לעודד את זה, ואז האדם יסקל את הטובות האישיות שלו בתוך תנאי השוק. בנט יכול לדאוג לכך ששכר הרתכים יהיה גבוה יותר או לתמרץ את הלימודים שלהם. הוא שר. הוא צריך לעשות, לא לדבר".

כהן: "ללימודי המשפטים יש איכויות שאינן קשורות למקצוע עריכת הדין. אנחנו יודעים שחי לק ניכר מהבוגרים לא הולכים להיות עורכי דין. מי שלומד משפטים לומד לכתוב ולומד על ערכים. הלימודים לא עוסקים בעשיית כסף. המדינה מרוויחה מכך שיש אנשים שלמדו על ערכים, על סבלנות ועל שיתוף".

רבינ'מרגליות: "בנט למד משפטים והפיק מכך הרבה. לימודי משפטים נותנים כלים של חשיבה מובנית והרבה מיומנויות. השכלה משפטית איכותית נותנת סט כלים ובהם חשיבה ביקורתית ויצירתית. יש אמת בביקורת. היינו רוצים לראות יותר מהנדסים, אבל השיכלה משפטית היא מבורכת תמיד ויכולה לבוא עם עוד מיומנויות".

ליפשיץ אף הוא מסויג מההתבטאויות. לדבריו, שוק עורכי הדין מאזן את עצמו, ובוגרי הפקולטה שבראשה הוא עומד מוצאים התמחויות. מי שמאמין בכלכלה חופשית צריך לסמוך על השוק שיאזן את עצי

המשך מעמוד 29

רבינ'מרגליות: "חסרה מקצוענות, למעט במשרדי ניהול מתמחים ובמשרדים הסופר-גרו לי. בעיה אחרת היא שאנשים סובלים מתנאי העבודה במשרדי דים האלה ולעיתים מחוסר עניין אינטלקטואלי. עורכי הדין הצעירים במשרדים האלה מנותבים לעתים להתמקד בעניין נקודתי היא שפעמים רבות נשים אינן יכולות להמשיך את המסלול המקצועי במשרדים האלה בגלל שעות העבודה והדרישות של המעסיק".

רבינ: "יש בעיה אתית אצל עורכי הדין, הנובעת מהרמה האתית הכללית במדינה. הבעיה אצל עורכי הדין אינה חמורה יחסית לרואי חשבון ורופאים, וזה בטח לא נובע מהמכללות. מחקר מצא שהבעיות האתיות מאפיינות את בוגרי האוניברסיטאות לא פחות. זה נובע, בין היתר, מחוסר ברגולציה מטעם לשכת עורכי הדין ומטעם המרצה להשכלה גבוהה. תפקיד לשכת עורכי הדין הוא לשמור על הרמה, אבל הם לא מפקחים ולא בורקים. הם מתלוננים שהרמה נמוכה בלי לשמור עליה".

כהן: "אני מסכים. לשכת עורכי הדין לא הצליחה לייצר חשיבה טובה ביחס לתפקיד ההתמחות ולצורך בו. לעורך דין צריכים להיות ערכים וטכניקה - לצד ידע משפטי. איפה נרכשים הכלים האלה? ברמה מסוימת התפישה היתה שבהתמחות, אבל זה לא עובד. "בעיה אחרת היא שיש פער בשירותי המשפט בישראל. שירותי עריכת הדין בישראל מוטים לטובת קבוצות עסקיות בעלות כספים, שמציפות את בתי המשפט ויש להם שירותי עריכת דין באיכות מצוינת. לעומתן, יש קבוצות שלא מקבלות כל ייצוג משפטי. בתי הספר למשפטים עוסקים בניסיון לגשר על הפער האלה באמצעות הקליניקות המשפטיות למוחלשים".